

KİBYRA Kahraman Savaşçıların ve Hızlı Atların Şehri

Kıbyra, Burdur ilinin Gölhisar ilçesinin hemen batısındaki alçak tepeler üzerinde kurulmuştur. Kıbyra, antik dönemde Likya, Karya, Pisidya ve Frigya kültür bölgelerinin kesişme noktasında, kuzeyi güneye ve doğuyu batıya bağlayan ticaret yollarının tam merkezinde konumlanır. Kıbyra, bu avantajlı konumun sağladığı ticari olanaklar ile bulunduğu bölgenin her dönemde egemen gücü olmuştur.

Medusa Başı

KİBYRA'DA KİMLER YAŞAMIŞ VE DİLLERİ NEDİR?

Amasyalı gezgin Strabon'un (M.Ö. 64 M.S. 24) kayıtlarına göre, Kıbyralılar aslen Lidyalı olup buradan göç ederek Kabalis bölgesine gelirler. Ayrıca bu göçmenlerin gelir gelmez yörede etkinlik kurup burada oturan Pisidyalıları ve diğer halkları boyundurukları altına aldıklarını ve çok geçmeden yerleşim alanlarını değiştirerek çevresi 100 Stadia'ya ulaşan bir kent kurduklarını bildirmektedir. Aynı kaynakta Kıbyra'da Lidce, Solymce, Pisidce ve Hellence olmak üzere dört farklı dilin konuşulduğu da vurgulanmıştır.

Kıbyra

KİBYRA'NIN POLİTİK TARİHİ NASILDIR?

Kentin bugün görülebilen tüm mimari kalıntıları Roma İmparatorluk Dönemi'ne aittir. Kıbyra, II. Eumenes (İ.Ö. 197-159) zamanında Bergama Krallığı egemenliğinde görünmektedir. Hemen sonrasında Kıbyra ve yakın çevresinde konumlanmış antik kentlerden Boubon, Balboura ve Oinoanda'dan teşekkül dörtlü ortak meclisin (Kabalis Bölgesi Dört Kent Birliği-M. Ö. 2. - 1. yy.) oluşturulmuştur.

Dörtlü Meclis, kentlerin temsilciler aracılığıyla katıldıkları oylama esasına göre düzenlenmiş bir karar alma mekanizması görünümündedir. Bu siyasi birlikte sadece Kıbyra iki oy hakkına sahipken, diğer üç kent birer oy hakkına sahiptir. Kıbyra, bu birliğin ordusuna 30 bin piyade ve 2 bin atlı süvari çıkarabildiği için iki oy hakkına sahiptir. (M.Ö. 64 M.S. 24). Birliğin M.Ö. 82 yılında Romalı general Murena tarafından dağıtılarak ortadan kaldırılmasından sonra Kıbyra, Asia Eyaleti'ne ve diğer kentler Likya Birliği'ne dahil edilmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise, Asia Eyalet Valisi'nin yargı merkezi olmuştur. Başkentliğini Kıbyra'nın üstlendiği Tetrapolis'in toplantı merkezi ve Roma İmparatorluk Dönemi kent meclisi ve yargı binasının "Bouleuterion / Meclis Binası" olduğu düşünülmektedir. M.Ö. 23 yılında meydana gelen büyük bir deprem sonucunda yerle bir olan kente; o zamanki Roma İmparatoru Tiberius 5 yıl için vergi affı getirmiş, ayrıca para yardımıyla da bulunarak kentin yeniden inşa edilebilmesini sağlamıştır. Kıbyralılar imparatora olan minnettarlıklarını kentlerinin adını "Caesarea Kıbyra = İmparatorun Kıbyrası" olarak değiştirerek göstermişlerdir. Kıbyra özellikle İ.S. 1. - 3. yüzyıllarda en parlak dönemini yaşamıştır.

KİBYRALILAR NELER ÜRETİMİŞLERDİR?

Antik kaynaklar ve yazıtlardan okunan bilgilere göre; Kıbyra özellikle demir işçilikleri, dericilik ve at yetiştiriciliğinde ünlüdür. Buna çömlekçilik de eklenmelidir; çünkü Tiyatro tepesinin güney yamaçlarında hemen göze çarpan akıntı seramik parçalarının türü, yapısı ve yoğunluğu buna işaret etmektedir.

Stadium

Meclis Binası ve Hamam

KAZIYI KİM YÜRÜTÜYOR?

Kazı, 2006 yılından beri T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı adına Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Şükrü Özudoğru başkanlığında ve Yrd. Doç. Dr. Eray Dökü kontrolündeki bir ekip tarafından yürütülmektedir.

KİBYRA'DA HANGİ YAPILAR BULUNMAKTADIR?

Ana Cadde Ve Yuvarlak Kuleli Tak (Anıtsal Kent Kapısı):

Kentin doğu girişinde yer alan Ana cadde'nin her iki kenarında anıt ve lahit mezarlar sıralanmıştır. Burdur Müzesinde sergilenen ünlü Gladyatör kabartmaları da bu alanda bulunmuştur. Ana caddeden batı yönde devam edildiğinde kentin ana giriş kapısı olan anıtsal Tak'a ulaşılır. Tak, ortada dört ayaklı üç kemerli kapıdan ve her iki yanda birer yüksek yuvarlak kuleden oluşur. M.S. 2. yüzyılda inşa edilmiştir.

Stadion (Stadyum): Kente girişte ilk anıtsal yapı olan Stadion'un kazılarına 2006 yılında başlanmıştır. Kentin doğu yamacında yer alan Stadion, ana caddenin ucunda yer alan anıtsal giriş kapısından sonra, ikinci bir anıtsal kapı ile girilir. Yaklaşık 12 -13 bin kişilik kapasitesi yanında 200 m.'ye varan pist uzunluğuyla Anadolu'nun en görkemli stadyumları arasında yer almaktadır. Stadion'a anıtsal bir kapı ile girilir. Diğer bir kapısı, güneydeki apsisin tam ortasındaki tonozlu kapıdır. Yapının batı tarafı, yamacın yüksek olan ana kayasına yaslandığı için 21 oturma basamağı, bunun tersine doğuda ancak 7 oturma basamağı konulabilmiştir. Böylece mimari olarak batı sıralarda

oturan seyircilerin muhteşem ova ve göl manzarasını kapatılmamıştır. Batı oturma sıralarının tam ortasında protokol alanı ayrılmıştır.

Stadion batı oturma sıralarının altında künklerle bağlanmış büyük Pithoslar ile oluşturulan atık su sistemi yukardan gelen suyun Stadion zeminine gelmeden tahliye edilmesini sağlamasıyla da mimari zenginliğini arttıran önemli bir ayrıntıdır. Batı oturma sıralarının üzerinde yer alan ve tüm batı cephe boyunca izlenen Portiko (üstü örtülü açık dehliz) Stadion'a anıtsal bir cephe kazandırmıştır.(M.S. 2. yüzyılın sonları ve 3. yüzyılın başları)

Bronz Kandil

İmparatoriçe

Tapınak Planlı Anıt Mezar (Martyrium) Moloz taş ve kireç harçla örülmüş, tek odalı, in – antis planlı bir mezar yapısıdır. Girişte iki sütun altlığı korunmuştur. Asıl odanın tabanında bir mezar odası bulunmaktadır. Mezar odasının dört tarafındaki tonozlar, üst odanın tabanını taşımaktadırlar. Doğu tonozun altında, ana kayaya oyulmuş dikdörtgen sanduka bulunmaktadır. Yapının, Erken Doğu Roma Dönemine ait (M.S. 6. yüzyıl) tapınak formu bir anıt mezar olduğu anlaşılmıştır.

Agora (Çarşı-Pazar): Tiyatro ve Stadion'u birbirine bağlayan doğu – batı doğrultulu Ana cadde, kuzey – güney yönünde uzanan Agora'ya ulaşır. Söz konusu yol bu noktada

Agora Çarşı

bir kavşak ile kuzey yönde Agora sütunlu caddesine; batıda tiyatroya uzanan caddeye bağlanır. Agora, doğusunda üç terasa oturtulmuş üstü kapalı sütunlu galerileriyle sosyal işlevlidir. Agora'nın kuzey batı köşesine yakın konumda, büyük oranda sağlam durumdaki Roma Dönemi hamam yapısı ve onun önündeki düzlükte Gymnasion yer almaktadır.

Tiyatro: Meclis Binası'nın hemen kuzey kenarında, büyük oranda sağlam durumdaki Tiyatro; tüm manzaraya hakim konumda, ana tepenin doğu yamacına yerleştirilmiştir. Yarı dairesel planlı üç katlı oturma sırası, beş kapılı sahne binası ve yaklaşık dokuz bin kişilik izleyici kapasitesiyle, Anadolu'daki orta büyüklükte birçok antik tiyatroyla özdeşdir. Oturma sıralarını yatay bölen yürüme yolunun parapet bloklarında, kentin ileri gelen kişi ve ailelerinin isimleri, kent için yaptıkları hayır işleri Hellence olarak kazanmıştır.

Tiyatro

Odeion / Bouleuterion (Müzik Evi/ Meclis Binası): Müzik Evi/ Meclis Binası kazısı sonucunda 3600 kişilik kapasitesiyle Antik Çağ Anadolu'sunun üzeri çatıyla kapalı büyük ve en görkemli yapılarından biri ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca yapının ön alanında toplam boyutu 540 metrekare mozaik döşem ortaya çıkarılmıştır. Bu haliyle

Anadolu'da bu güne dek ortaya çıkarılmış tamamıyla sağlam durumdaki en büyük mozaik döşem olma özelliğini taşır. Mozaik döşem beyaz, beyaz üzeri kırmızı damarlı ve siyah tesseraların geometrik desenler ile süslenmiştir. Kazılar sonucunda Müzik Evi/Meclis Binası olarak adlandırılan yapının, aynı zamanda kış aylarında tiyatro ve Kibyra'nın bir yargı merkezi olmasından dolayı da bir mahkeme binası işlevlerinde de kullanıldığı öngörülmüştür. M.S. 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıl başında, son şekliyle inşa edildiği anlaşılan yapı, bir yangın sonucu göçtüğü anlaşılan çatısı haricinde neredeyse tamamen korunmuştur. Orkestranın tam merkezinde ortaya çıkarılan Medusa, iri gözleri, kalın dudakları arasından görülen dişleri, dışarı sarkmış dili, kanatlı başlığı ve dalgalı saçları arasına ve boynuna dolanmış yılanları, çevresini saran kırmızı beyaz renkte mermerlerden yapılmış yaprak benzeri ışın sıralarıyla büyüleyicidir. Görenler Medusa'nın etkileyiciliği karşısında etkilenir. Bir orkestranın zemin döşeminde böylesine bir Medusa resmi, Anadolu arkeolojisi için tekil örnektir.

Meclis Binası

BULUNAN ESERLER NEREYE GİDİYOR?

Kazılar sırasında ele geçen arkeolojik buluntuların tümü İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Burdur Müzesi'nde korunup sergilenmektedir. Burdur kent merkezinde bulunan, Burdur Müzesi, 2008 yılında "Gezilir Görülmeye Değer Müze Ödülü" almıştır.

Meclis Binası Önündeki Mozaik

ÖNERİLERİMİZ NEDİR?

Gölhisar ilçesinde bulunan Kibyra'ya geldiğinizde yaylalarından Böğrüdelik yaylasını, Gölhisar gölünü, Kocagölü, Yusufça Erken Bizans kilisesini görmeyi, Gölhisar kavurmasından yemenizi, çörekotu kahvesi içmenizi, sipsi ustalarından "Teke Yöresi" müziğini dinlemenizi tavsiye ediyoruz. Vaktiniz varsa Yapraklı barajında doğanın muhteşem güzelliğini izlerken balık avlamanızı ve İbecik bezinden, pıraz kiliminden hatıra olarak almanızı tavsiye ediyoruz. Ayrıca Burdur'un Antik kentlerini, konaklarını göllerini ve doğal güzelliklerini keşfetmeniz size ayrı bir haz verecektir.

Sizleri, dostlarınızla birlikte şehrin muhteşem güzelliklerini görmeyi için Burdur'a davet ediyoruz. Burdurlular sizleri ağırlamaktan mutluluk duyacaktır.

Gladyatör Frizi

Gölhisar Merkez

GÖLHISAR'DAKİ KONAKLAMA TESİSLERİ

Otel Beyhan Tel:0(248)4113387
Özer Pansiyon Tel:0(248)4113225

YEME-İÇME TESİSLERİ

Tadım Lokantası Tel:0(248) 4115252
İkinci Bahar Lokantası Tel:0(248) 4112545
Öz Nazilli Lokantası Tel:0(248) 4114230
Elit Izgara Lokantası Tel:0(248) 4113404

Seyahat Acentaları

Daisy Travel Burdur Merkez Tel:(0248)2336233
Ceng Turizm Burdur Merkez Tel:(0248)2334100

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Burdur Valiliği
www.burdur.gov.tr
Tel : 0248 233 13 30-233 10 79

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

www.burdurkulturturizm.gov.tr
Tel : 0248 232 22 10-233 10 78

Burdur Müzesi Müdürlüğü

www.burdurmuzesi.gov.tr
Tel : 0248 233 10 42

Gölhisar Belediye Başkanlığı

www.golhisar.bel.tr
Tel : 0248 411 31 17

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Tanıtma Genel Müdürlüğü
www.goturkey.com - www.kulturturizm.gov.tr

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
www.mehmetakif.edu.tr

Hazırlayan:

Yrd. Doç. Dr. Şükrü ÖZÜDOĞRU
Yrd. Doç. Dr. Eray DÖKÜ - Mehmet TANIR

Katkıda Bulunanlar:

Fatma ERGÜN, Süleyman YAMAN, Şinasi VARLIK,
Hasan ÇAĞLAYAN, Tarkan DÜZGÜN, Kenan ÖZGÜN

Grafik Tasarım:

Tel: (0312) 286 13 00
www.arti5medya.com.tr

Fotoğraflar:

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi,
Ömer Abalı, İlker Oflaz, İbrahim Çiteççi, Bekir Üresin
Ankara 2012- Ücretsizdir.

T.C. Burdur Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

www.kulturturizm.gov.tr

T.C. BURDUR VALİLİĞİ
İL KÜLTÜR VE TURİZM
MÜDÜRLÜĞÜ

Kibyra
Kahraman Savaşçıların ve
Hızlı Atların Şehri
Tanıtım Broşürü